

Kirkegaardslederen

Naar vi over disse Linjer sætter Titlen »Kirkegaardslederen«, er det især, fordi denne Titel er noget nær den eneste af de Betegnelser, som anvendes om Kirkegaardens Folk, der ikke har *mere end een* Betydning. Thi som det er gaaet med »Graveren«s Arbejde, at det er viklet ud fra det helt primære at begrave vore Døde, saadan er det ogsaa gaaet med Betegnelsen for »Graveren«, at den har udviklet sig bort fra det primære og egentlige og over i noget andet, — og derfor ogsaa dækker noget helt andet.

Med »Graver« betegnes jo ganske vist især paa Landet ham, der forestaar Arbejdet paa Kirkegaarden, og under meget smaa Forhold er han som Regel ogsaa den, der kaster og tilkaster Gravene; taler man om en »Landsbygraver«, er der ingen Tvivl om, hvem dette er; men der *kan* dog undertiden være Tvivl om, hvorvidt det er ham, der kaster Graven, — thi det er det i mange Tilfælde slet ikke; dertil er engageret Daglejere eller (som de kaldes i Byerne) Graverkarle. Og taler man om Graveren ved Absalons Kirke eller en hvilkensomhelst anden Kirke i Hovedstaden, saa har han ikke nogetsomhelst at gøre med at begrave Folk, og han har ingensomhelst Tilknytning til en Kirkegaard. Her er Titlen altsaa direkte misvisende. Hvor lang Tradition der end er for den, bør den derfor ændres, — med mindre man kan faa Autoriteterne til at ændre Betegnelsen for Kirkegaardens Graver til det ovenstaaende »Kirkegaardslederen«, thi i saa Fald er jo Tvetydigheden borte.

Men en »Graver« kan ogsaa hedde saa meget andet; i Sønderjylland hedder han »Kirketjener« og i det øvrige Land kan man høre Betegnelsen »Kirkebetjent« anvendt, mens han som Graver desuagtet ikke lønnes af »Kirkebetjeningskassen«. Og i nogle Byer hedder han maaske »Overgraver«, netop fordi han har Folk under sig, som

kaster Gravene. Eller han hedder »Kirkegaardsgartner«, en Betegnelse, der bliver mere og mere almindelig og naturligvis er opstaaet af den Ændring i Kirkegaardsarbejdet, som de senere Aar har gjort mere og mere tydelig, nemlig at Kirkegaardslederen ikke mindst maa tage sig af den gartneriske Udsmykning af Kirkegaard og Gravsteder, mens Graverne (Daglejerne) tager sig af Gravkastningen, under Lederens Ansvar.

I Byerne er Titlen »Kirkegaardsinspektør« blevet mere og mere almindelig; man kan diskutere, om det er en god eller daarlig Betegnelse, men den har i hvert Fald vundet Hævd, og den kunde næppe erstattes og afløses af noget bedre end Titlen »Kirkegaardsleder«, hvilken da ogsaa af »Foreningen for Kirkegaardskultur« er anvendt i dennes Forslag til Vedtægt for Kirkegaarde i Byer og bymæssige Bebyggelser. Det skulde glæde os, om denne Titel vilde slaa an ogsaa paa andre Omraader, og vi er i den Retning ganske paa Linie med den Organisation, som varetager paa paagældende Fagfolks Interesser.

Kirkegaardslederens *Opgaver* er mange-sidede, og naar vi her har anført, at han kun under de helt smaa Forhold (saasom i smaa Landsogne og ved smaa Specialkirkegaarde i Byerne) personligt foretager *Gravkastningen*, vil dette ikke sige, at han de andre Steder ikke skal kunne forstaa Kravene til dette; tværtimod maa Kirkegaardslederen være fortrolig dermed, og han maa f. Eks. kunne paatale, hvis en Graverkarl ikke foretager »Opklapningen« af Graven paa eksemplarisk Maade, og han maa eventuelt kunne vise ham, hvordan det skal være. Endvidere maa Kirkegaardslederen *føre Bøger* over Begravelserne, — om han eller en anden fører Kirkegaardsprotokollen skal ikke kunne siges; det afhænger af stedlige Forhold, — men han maa i hvert Fald i en Journal indføre, hvor de enkelte er sat ned, baade Stedet paa Kirkegaarden og i Gravstedet samt Dato o. s. v. Under større Forhold kræves der langt større Bogføring af

Kirkegaardslederen, bl. a. fordi en stor Kirkegaard ogsaa foraarsager store Omsættninger i Penge, og baade hvor Kirkegaardslederen er Entreprenør eller er fastlønnet, har han da en betydelig Bogføringsopgave.

Den tredie Opgave er den *gartneriske*, — krævet af Tiden. I stedse større og større Grad er Kirkegaardene i Norden blevet en Modsætning til Sydens Kirkegaarde; hos disse er det Sten paa Sten, der præger dem, — i Norden er det i stigende Grad Planter og Blomster, — i Syden er det Mausolæer, Kolumbarier (ofte i flere Etager) og »Udstillinger« af Sarkofager eller Mumier, — hos os i Hovedsagen en stiltfærdig Bringen Støvet tilbage til den Jord, hvoraf det er kommet, med Frøkimets Haab i sig. At dette staar i Pagt med en stedse større Grad af Pietet overfor Mindet om de Afdøde, er utvivlsomt, og foruden at en større Pietet almindeligt opfattes som et Tegn paa en betydelig Kultur hos et Folk, afføder dette gartnerisk naturligvis store Erhvervsinteresser, og som saadan stiller det sine Krav og byder sine Fordele til den dygtige Kirkegaardsleder.

Den fjerde, men ikke mindst vigtige Del af Kirkegaardslederens Funktion er den *psykiske*; det er ikke Kirkegaardslederens Sag at tale, trøste og forkynde ved Baaren; men det er ham, der paa Kirkegaarden skal vise Slægten, hvor deres Afdøde skal jordes, og det er ham, hvem det ydre Ceremoniel ved en Jordefærd er ovedraget. I dette Ærinde kommer de oprevne Sind til ham med deres Ønsker eller Krav, — og i hans Haand ligger det med ydre Midler at mildne noget af Sorgen eller Fortvivlelsen hos de ramte, — og har han det rette Sind, er det ham ogsaa muligt at mildne med andet end ydre Midler. Den Kirkegaardsleder, som gennem et langt Livs Arbejde med Jordfæstelser og Betjening af sørgende Efterladte, har faaet Sindet opladt for Livets Mening og Dødens Krav, og som ikke blot er hærdet i denne Gerning, men har faaet udviklet sin psykologiske Sans, han formaar at yde det

enestaaende, og han har Mulighed for overfor de oprevne Sind at kunne være en større Sjælelæge end nogen anden.

Kirkegaardslederne er ganske naturligt organiseret, og foruden en lokal Forening samt en Arbejdsgiver- og en Arbejder-Organisation, eksisterer der de 2 landsomfattende »Landsbygraverforeningen for Danmark«, der er en halv Snes Aar gammel, samt »Foreningen af Kirkegaardsinspektører, Gravere og Gartnere ved Kirkegaarde i Danmark«, der snart fylder sine 25 Aar. Den sidste omfatter ikke alene Kirkegaardsledere i Byerne, men ogsaa nogle udenfor disse; den første hovedsagelig kun Landsbyernes Kirkegaardsledere. Begge disse Organisationer har »Foreningen for Kirkegaardskultur« stedse haft et udmærket Samarbejde med, og vi har kunnet assistere dem begge med Raad og Daad, ligesom vi naturligvis ved Samarbejdet med disse Organisationer har kunnet faa gode Impulser. De nævnte Organisationer arbejder ikke mindst for Dygtiggørelse af deres Folk, — og vi hilser disse Bestræbelser med Glæde. Ligesaa er »Foreningen for Kirkegaardskultur« helt paa Linje med Landsbygraverne, naar disse i deres Bestræbelser for at højne Medlemmernes økonomiske Stilling søger at faa knyttet flere af de kirkelige Funktioner til Stillingen som Graver, saa at Landsbygraveren mere end ellers kan helige sig sin Kirkegaard; om at skabe en fuld og hel Levevej til enhver Kirkegaardsleder, selv i de mindste Sogne i Landet kan der selvsagt ikke blive Tale. Hvor Kirkegaardene er saa smaa, at de kun har 3—8 Begravelser om Aaret, kan dette selvsagt ikke give nogen Eksistens for en Mand, end sige for en Familie.

I Folketingsmand *Johs. Hansens* Tid som Kirkeminister kom et længe ønsket Cirkulære, der fastslog Kirkegaardslederens *Ferierettigheder*, for hvilket man skylder Ministeren Tak; nogen Ordning af Kirkegaardsledernes *Pensionering* er der desværre endnu ikke truffet, men der er dog Praksis

for, at selvom der i Vedtægter eller Regulatorer for de enkelte Kirkegaarde ikke maa staa noget om Pensionering, og ved Ansættelsen af en Person ej heller maa anføres noget herom, er der bevilget Pension til baade den ene og den anden veltjente Kirkegaardsleder.

Kirkegaardslederne kommer *fra mange Slags Fag*, — og især paa Landet er det naturligt, at der ikke kan vælges imellem ret mange, som paa Forhaand er fortrolige med det særlige Kirkegaardsarbejde, og at man i saadanne Tilfælde ved Nybesættelse af en Stilling maa vælge en Person ud fra andre Forhold. At man saa stiller Krav om, at Vedkommende i hvert Fald maa være kirkeligt interesseret, er kun naturligt; men hvad der er bedst, nemlig om Manden kun kan røgte sin Gerning middelmadigt, og at Kirkegaardens Udseende og Orden derfor i Løbet af faa Aar viser sig at være af en saadan Art, at der gaar uhyggelige Frasagn om den til Nabosognene, mens Mandens kirkelige Optræden og Interesser er i fin Stand, — eller det modsatte er Tilfældet, derom *kan* der vel diskuteres.

At en, der antages som Kirkegaardsleder, ogsaa maa have et ikke altfor ringe Kendskab til Plante- og Anlægsarbejde, turde være en vigtig Ting, og ligesaa maa det være en Forudsætning, at han kan bogstave ordentligt samt skrive en læselig Haandskrift. Og saa maa han være omgængelig og have en pæn Optræden. Disse Krav maa selvsagt være Minimumskrav, og jo større Fordringer man kan faa opfyldt, des bedre er det naturligvis. Er en ledig Stilling af en saadan Art, at den relativ hurtigt (eller straks) kan give en Familie ordentlige Ind-

tægter, er det klart, at den kan kalde mange Ansøgere frem; en ret stor Reservestab til Besættelse af de ordentlige Kirkegaardslederstillinger har man i de Undergartnere, som Københavns Begravelsesvæsen har været saa forudseende at faa uddannet, og hvoraf allerede adskillige er blevet placeret paa Provinsens Kirkegaarde; man har al Grund til at tro, at disse vil være udmærkede Formidlere af god Tradition og dygtigt Kirkegaardsarbejde, og at de vil kunne bringe Kirkegaardskulturen et godt Stykke opad. Men hvor der ikke kan ansættes Folk, der paa Forhaand er kirkegaardsuddannet (og dette bliver naturligvis Tilfældet for Størstedelen af Landsbyernes Vedkommende), er en Dygtiggørelse — en fortsat Dygtiggørelse — en Nødvendighed; hertil bidrager Foredrag, Kursus, Læsning og Studiebesøg m. m. væsentligt, og ethvert Arrangement af saadanne bør hilses med Glæde og Tilfredshed.

Fra April 1944 har vi den Glæde at have *samtlig*e Medlemmer af »Foreningen af Kirkegaardsinspektører, Gravere og Gartnere ved Kirkegaarde i Danmark« som *Medlemmer af vor Forening*; og skønt de allerfleste af nævnte Forenings Medlemmer har været Medlemmer af vor Forening ogsaa før denne Tid, vil det dog sige, at vor Forening baade har faaet en ikke uvæsentlig Tilvækst ved det kollektive Medlemsskab, der nu er indført, samt at vort Blad vil finde endnu flere Læsere, — og dermed forhaabentlig ogsaa endnu større Indflydelse.

Vi hilser derfor de nye Medlemmer og Læsere velkommen, og vi haaber, at begge Foreninger maa faa Glæde af denne snævre Forbindelse.

Fig. 2-4.
Kastning af Grav mellem gamle Grave (Malmø).
Fra venstre: Jorden opkastes i Kassen, — derefter den gran-klædte Grav, og sidst: Graven fyldes med Jord fra Kassen.
[Se Teksten paa næste Side.

